

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2023-06-15
Besvaras senast
2023-06-21 kl. 12.00

Till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:794 Boende och umgänge vid dödligt och allvarligt våld mot den andra föräldern

Under den tidigare regeringen ändrades föräldrabalken så att barn som har en förälder som avsiktligt mördat eller allvarligt skadat den andra föräldern enklare skulle kunna skyddas från den otrygghet och de risker det innebär att ha sin förälders mördare eller våldsutövare som vårdnadshavare. De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2021.

I det lagärende där nya regler om tillfälliga vårdnadshavare infördes skrev civilutskottet bland annat följande: ”När det gäller frågan om vårdnadsöverflyttning vid dödligt våld i familjen konstaterar utskottet att det nya systemet med tillfälliga vårdnadshavare skapar förutsättningar för en snabb vårdnadsöverflyttning i sådana situationer. Som också regeringen framhåller är en vårdnadshavare som avsiktligt dödar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren så gott som alltid olämplig som vårdnadshavare, och en ändring i vårdnaden ska då göras.”

Detta var en viktig lagändring som stärkte barns rätt och stärkte samhällets förmåga att skydda barn från våldsamma föräldrar som avsiktligt mördat eller allvarligt skadat den andra föräldern. Utifrån ett barnperspektiv framstår det dock som otillräckligt. För det enskilda barnet som fått sin förälder (ofta mamman) mördad eller allvarligt skadad av den andra föräldern (ofta pappan) innebär det stora risker och smärta att behöva bo eller ha umgänge med den förälder som mördat eller skadat den andra föräldern som ofta varit den som stått för barnets trygghet.

Vårdnaden och de beslut i ett barns liv som berörs av vårdnaden är självklart viktiga, men i det enskilda barnets vardag är dagar och nätter vid umgängen minst lika viktiga – kanske viktigare utifrån barnets perspektiv. Det är vid umgängen som barnet lämnas ensam med den förälder som mördat eller skadat den andra föräldern. Jag ber justitieministern föreställa sig känslan hos ett barn att lämnas helt ensam med denna person som dödat eller skadat den andra föräldern, och att barnet lever med vetskapen att om barnet protesterar eller visar sig ovillig till umgänge kan det få svåra konsekvenser vid själva umgänget som barnet tvingas till – kanske samma konsekvenser som för den mördade eller skadade föräldern.

Det var i utredningen Se barnet! (SOU 2017:6) som förslaget lades fram, som

senare ledde till propositionen 2020/21:150. Vid remitteringen av utredningen lyfte remissinstanser upp frågan om hur dödligt och allvarligt våld mot barn, föräldrar eller annan familjemedlem också måste beaktas i andra frågor – det vill säga inte enbart i frågan om vårdnad. Det handlar alltså om frågor om boende och umgänge.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ville se en djupare analys av situationen för våldsutsatta barn och umgänge med den våldsutövande föräldern. De skrev:

”När en förälder varit våldsam mot barn, förälder eller annan familjemedlem är det extra viktigt att ta hänsyn till vad barnet vill, men också till att vardagen blir tillräckligt trygg för att rehabilitering och återhämtning ska ske. För ett barn som är traumatiserat kan ett alltför stort umgänge med den förälder som utsatt hen för våld vara så skrämmande att det äventyrar utvecklingen, även om inget nytt våld sker. Då krävs en paus i umgänget så att rehabilitering och återhämtning kan ske. Efter det behövs en ny bedömning, och kanske kan det då finnas bättre förutsättningar för att bygga upp en relation till föräldern. Men, rehabilitering behöver inte förändra förutsättningen för umgänge. En del barn fortsätter att ta avstånd från en förälder trots att symtom och rädsla klingar av. Det måste vara ett val som myndigheter respekterar.

När en förälder utövat allvarligt våld mot barn, förälder eller annan familjemedlem bör grundprincipen vara att inget umgänge ska utdömas. Det gäller även när en förälder dödat den andra. Det ska inte krävas att barnet aktivt ska motsätta sig umgänge. Det krävs väldigt mycket för att ett barn aktivt ska ta ställning mot en mycket våldsam och farlig förälders vilja, det är helt enkelt inte ett rimligt krav. I de situationerna är det rimligt att vända på det. Om ett barn uttrycker aktivt att han eller hon vill träffa en våldsam förälder behöver skälen till det utredas. Barn kan ibland vilja träffa en våldsam förälder för att hålla denna lugn, för att kontrollera hur andra familjemedlemmar har det eller för att de vet att föräldern kräver det. Då kan familjerätten och domstolen behöva sätta sig över barnets vilja och besluta om att umgänge ändå inte ska äga rum. Den våldsamma föräldern behöver i utredningen också visa att den är trygg.”

Riksdag och regering har sagt att om man avsiktligt mördar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren är man så gott som alltid olämplig som vårdnadshavare. Den logiska frågan som infinner sig är: Riksdag och regering har alltså landat i denna rimliga slutsats, men kan då riksdag och regering ändå

samtidigt mena att om man avsiktligt mördar eller allvarligt skadar den andra vårdnadshavaren kan man ändå vara lämplig som boendeförälder? Eller umgängesförälder? Det är naturligtvis inte logiskt – varken ur ett barnperspektiv eller i fråga om rättssäkerhet och idén om att vi vill vara ett land där barn kan leva trygga.

Med anledning av det ovanstående vill jag ställa följande fråga till justitieminister Gunnar Strömmer:

Vilka åtgärder avser ministern och regeringen att vidta för att stärka skyddet av barn vid våld i familjen och ändra reglerna för boende och umgänge när en vårdnadshavare avsiktligt har dödat eller allvarligt skadat den andra vårdnadshavaren och därmed så gott som alltid är olämplig som vårdnadshavare och rimligtvis även olämplig för boende och umgänge?

.....

Laila Naraghi (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Lena Lindbäck